

Helsinki, National Library, C^o.I.6, Sermones de tempore et de sanctis

Saec. XV, Germany

Contents

Peregrinus de Oppeln, *Sermones de Dominicis et de sanctis. Alii sermones de Dominicis*

Fol. 1ra-36ra: Peregrinus de Oppeln, *Sermones de Dominicis*. Starting from the weeks following Easter to dominica 25 post pentecostes; see Schneyer 4, 552-556, nr. 57 (defect), 59, 60, 64, 67, 68, 71 (defect), 77 (defect), 81, 82, 83 (defect), 84 (defect), 85, 86, 87, 88, 89 (defect), 90 (defect), 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100 (defect), 103, 104. Some of the sermons have different excipits than those given in Schneyer.

[1ra, Dominica 2^a] ...quia flere debeo... [1rb] ...Quae oculus non vidit nec etc. *Dominica 3^a* Vado ad eum qui me misit (Joh. 16:5). Solet homines peregrinacioni... [6v] (*feria secunda pentecostes*)...oleo ungnum quando nobis | [7r, Dominica prima post trinitatis] nulla terra sufficiat in omnibus... [11vb, *Dominica quarta post trinitatis*] ...si multum tibi fuerit habundantur | [12ra, dominica quinta post trinitatis] trinitas item per naviculam... [19vb, *Dominica x^a*]...condempnata fuit ad mortem per falsos iudices et in| [20ra, (*Dominica xi^a*)] -romotos et tristes cum reuerteretur... [31vb, *Dominica xxi^a*]... ceteras tribus accincti armis | [32ra, *Dominica xxiii^a*?] fratrem suum dixit dominus ei... [32vb] ...mereamur gaudentes aulam celeste intrare quod nobis etc. *Dominica xxiiii*. Domine filia mea defuncta est (Mt. 9:18)... [36ra] ...ad montem dei oreb id est regnum celorum...dignetur qui vivit et regnat deus per Omnia secula seculorum AMEN. *Explicit peregrinis de dominicis*.

Fol. 36rb-63rb: *Sermones de Dominicis*. From advent to Dominica 25 post pentecostes. According to Lehtinen (1996, 11) this collection would be the one found in Schneyer 7, 604ff., but this is difficult to confirm, since Schneyer only gives the incipits. Other similar collections are: Ljubljana, Nadškofijski Arhiv (NŠAL), Fasc. 1, Sign. 1 (http://manuscripta.at/m1/hs_detail.php?ID=1796); Schneyer 8, 597-600 (Clm 4617). These collections often share the incipits but not the excipits of our manuscript.

[36ra] *Item incipient alii sermones de dominicis*. [36rb] Cum appropinquasset ihus ierosolimis et venisset (Mt. 21:1)... Ewangelium istud in tres partes dividitur. In prima parte dicit quod ihus ierosolim itur... [36vb] ...ideo ewangelium Cum appropinquasset ihs. *Dominica 2^a aduentus*. Erunt signa in sole et luna et stellis (Lc. 21:25). In ewangelium isto tria nobis sunt consideranda... [37va] ideo ewangelium subditur erunt signa... *Dominica 3^a aduentus*. Cum audisse iohannes (Mt 21:2)... in ewangelio presenti tria nobis sunt... [37vb] ...quibus inquit vide | [38ra] diffidenti sicut iudeis et paganis... [38rb] ...nobis et promorendi daret etc. *Infra Octava nativitatis*. Erat marie et ioseph... (Lc. 2:33) In ewangelio presenti sunt nobis consideranda primo joseph etc... [39ra] ...subditur erat ioseph et maria misericordie(!) etc. *Infra octava epyphanie*. Cum factus esset jhus annorum xii etc. (Lc. 2:42) In ewangelio presenti tria nobis sunt notanda... [39va] ...Obsecro vos tamquam advenas et peregrinas etc. *De nupciis*. Nupcie facte sunt... (John 2:1) Ewangelium presens in tres partes dividitur. In prima dicitur quod ihus cum matre sua... [40ra] ...habentes divinationes secundum gratiam etc. *Domenica 2^a post octava epyphanie*. Cum descendisset jhus... (Mt. 8:1) In ewangelio presenti tria sunt... primo quod ihus de monde descendit... [40va] ...pro salute peccatorum venit. Ideo ewangelium... *Dominica lxx^a*. Simile est regnum celorum (Mt.

20:1)... In ewangelio presenti tria nobis sunt consideranda. Primo quod pater familias vineam... [41rb] ...nescitis quod hii qui in stadio currunt etc. (1 Cor. 9:24) *Dominica lx^a*. Exiit qui seminat (Lc. 8:4) Historia et expositio huius ewangelii patet propter hiis obmissis ad alia nona... [41vb] ...quia deus pro salute hominum venit. Ideo ewangelium exit qui seminat. *Dominica L^a*. Ecce ascendimus Jerosolimam (Lc. 8:4) In ewangelio isto tria nobis...primo quod dominus se in ierosolimam... [42va] ...deus pro salute peccatorum passus est. Ewangelium ecce... *In die cinerum sermo*. Cum ieiunatis (Mt. 6:16)... In ewangelio isto tria nobis docet facere, primo ieiunare... [43ra] ...per abstinenciam deo servimus. Ideo ewangelium... *Dominica quadragesimaprima*. Ductus est ihus in desertum (Mt. 4:1) In ewangelio presenti tria sunt nobis consideranda. Primo quod dominus a spiritu in desertum... nos temptationes resistere docunt. Ideo ewangelium... *Dominica 2^a*. Egressus ihus secessit (Mt. 17:1) In ewangelio presenti tria sunt... primo quod dominus egressus tyro et sydonis... [44rb] ...quia pro salute peccatorum deus venit. Ideo ewangelium... *Dominica tertia quadragesime*. Erat ihus eiciens demonium (Lc. 11:14) Ewangelium istud in tres partes dividitur. In prima parte dicit quod his demoniacum carevit... [45ra] ...quia conversum ad se deus iustificat. Ideo ewangelium... *Dominica quarta xl^e*. Abiit ihus trans mare galilee (John 6:1) Ecce ewangelium istud in tres partes dividitur. In prima agitur de domini passione, resurrectione... [45va] ...sunt primo passus pro nobis ut nos et pro ipso paciamus. Ideo ewangelium... *Dominica in passione*. Quis ex vobis arguet (John 8:46) In ewangelio presenti tria nobis...Primo quod iudei christum in quinque reprehendebant... [45br] ...si opera non fecissem ... [45bv] Ihus autem voce magna clama exspiravit... [46ra] ...comendo spiritum meum ... [46rb] ...per eam mundum illuminate et ideo sabbatum in honore eius colitur etc. *Dominica resurrectionem domini*. Maria Magdalena et maria iacobi (Mar. 16:1) Ewangelium istud dividitur in tres partes. In prima parte dicit quod tres marie ad unguendum ihm... [46vb] ...bonis operibus deus est ... Ideo ewangelium... *In octava pasche sermo*. Cum esset sero (Joh. 20:19) In ewangelio isto tria nobis sunt notabilia. Primo quod ianuis clausis ad discipulos... [47va] ...Et quia deus nos consolatur. Ideo ewangelium subditur... *Dominia prima post octava pasche*. Ego sum pastor bonus (Joh. 10:11) In isto ewangeli tria nobis sunt notanda. Primo quod dominus se bonum pastorem dixit... [48ra] ...pro nobis passus est ut autem nos pro eo paciamur. Ideo epistula scribitur xps passus pro nobis etc. (1. Pet. 2:21) *Dominica secunda sermo*. Modicum et non videbitis me (Joh. 16:16) In ewangelio presenti tria nobis sunt notanda. Primo quod dominus discipulis et modicum non videre... [48va] ...non videre deus sed in future. Ideo ewangelium subditur... *Dominica tertia post octava pasche*. Vado ad eum qui me misit (Joh. 16:5) In ewangelio presenti notanda sunt tria. Prima quod dominus ad patrem qui eum misit reversurum... [49ra] ...arguendo conuertit et post ad vitam eternam perducit etc. *Dominica quarta post octava pasche*. Si quid petieritis patrem (Joh. 16:23) Hec verba sunt johannis ymmo dominus per iohannem. Et notantur hec 4^{or} qui exiguntur ad efficaciam petitionis. Primo ut petamus quod vitam... [49va] ...quasi et qui volunt quanti etc. *In die rogacionum sermo*. Quis vestrum habebit amicum (Lc. 11:5) In isto ewangelio tria nos docet dominus. Primo ut oremus deum... [50rb] ...a deo omnem bonum petere debemus. Ideo ewangelium ... *In ascensione domini sermo*. Et dominus his postquam locutus est eis (Marc. 16:14) In ewangelio isto tria nobis consideranda sunt. Primo quod locutus fuit discipulis suis... [50vb] ...dominus precessit ut nos ipsum sequitur(?) Ideo ewangelium subditur... *Dominica infra octava ascensionis*. Cum venerit paraclitus (Joh. 15:26) Hic nota quod tria dicuntur de spiritu sancto quod est consolatory... [51rb] ...quia sapientes xpm pro deo adorant. Ideo epistola, Estote prudens et quia xs dat suis ... Ideo ewangelium... *In die penthecostem*. Si quis diligit me (Joh.

14:23) In isto ewangelio dominus ostendit nobis quomodo nos dilexit tota trinitas... [51vb] ...quia deus eos diligit qui eum. Ideo ewangelium... *De sancta trinitate*. Gratia domini nostri ihu xpi et pax (2. cor?) ... In epistula ista apostolus subtiliter loquitur nec mirum quia raptus fuit usque ad tertium celum... [52rb] ...Erat homo ex pharistis nichodemus nomine ewangelium legitur. *Dominica prima post festum trinitatis*. Homo quidam erat dives (Lc. 16:19) Ewangelium presens duobus de causis proposuit dominus ad consolacionem bonorum... [52vb] ... ideo ewangelium subditur... *Dominica 2^a post trinitatis*. Quidam homo fecit cenam magnam (Luc. 14:16). In ewangelio presenti tria nobis sunt consideranda. Primo quod hec dives fecit cenam magnam... [53rb] ...quia deus pro hominibus creauit vitam eternam. Ideo ewangelium... *Dominica 3^a post trinitatis*. Erant appropinquantes ad ihm publicani (Lc. 15:1) Ewangelium istud in tres partes dividitur. In prima parte dicit quod peccatores ad audiendum... [54ra] ...quia a deo petenda est gratia. Ideo Ewangelium... *Dominica 4^a sermo*. Estote ergo misericordes sicut et pater vester (Lc. 6:36) In isto ewangelio tria nos dominus facere iubet. Primo ut misericordes sumus... Ideo epistula scribitur non sunt condigne passiones (Rom. 8:18) *Dominica quinta post trinitatis*. Cum irruerent turbe in ihm (Lc. 5:1) In ewangelio presenti tria nobis sunt consideranda. Primo populi deuocio cum dicitur... [55ra] ...Ideo epistola sequitur, Omnes unanimes in oracione estote (Rom. 15:6(?)) *Dominica sexta post trinitatis*. Nisi habundaverit iusticia (Mt. 5:20)...In ewangelio isto tria docet dominus nos facere... [55va] ...et quia xristiani meliores esse debet iudeis ideo euangelium subditur nisi... *Dominica vii^a*. Misereor super turbam etc. (Mc 8:2) Ewangelium istud in tres partes dividitur. In prima dicit quod turba ihm in desertum... [56ra] ...tantum boni faciet quantum mali ideo epistula sequitur, humanum dico (Rom 6:19) *Dominica viii^a sermo*. Attendite a falsis prophetis (Mt. 7:15)... Ewangelium istud in tres partes dividitur. In prima parte dicit quod a falsis prophetis nos caveamus... [56va] ...quia boni debent esse spirituals ideo epistula sequitur. Debitores sumus etc. (Rom. 8:12) *Dominica nona sermo*. Homo quidam erat dives qui habebat (Lc. 16:1)... In ewangelio isto tria nobis sunt consideranda. Primo quod dives villicum habuit... [57rb] ...qui pauperibus his benefaciunt ideo officium incipit. Ecce deus adiuuat me etc. *Dominica decima*. Videns ihus civitatem feluit super illam dicens (Lc 19:41)... In ewangelio isto tria nobis sunt consideranda. Primo quod dominus visa civitatem... [57vb] ...clamantes pro conversionem exaudit ideo officium incipit. Dum clamarem ad dominum etc. *Dominica undecima sermo*. Duo homines ascenderunt ad templum etc. (Lc. 18:10) In ewangelio isto tria nobis sunt consideranda. Primo quod duo homines in templum ad orandum... dicit deus propicius | [58ra, (dominica xv^a)] est sursum sic dicit... [58rb] ...sibi seruentium audit ideo officium incipit. Inclina domine aurem tuam etc. *Dominica xvi sermo*. Ibat ihus in civitatem quae vocatur (Lc 7:11)... In ewangelio isto tria nobis... primo quod ihus ad civitatem iuit nomine naym... [58vb] ...conversionem debet deum laudare ideo officium incipit. Miserere mihi domine etc. *Dominica decimaseptima*. Cum intraret ihus in domum quidam (Lc. 14:1)... In ewangelio isto tria... Primo quod dominus comedere in domum pharisei intrauit... [59rb] ...hominem ipsum credere debemus ideo ewangelium subditur cum intraret... *Dominica decimaoctava sermo*. Accesserunt ad ihm pharisei etc. (Mt. 22:34) In ewangelio isto tria nobis sunt consideranda et notanda. Primo quod unus legis doctor de magno mandato... multi non vere sed fecte diligunt ideo ewangelium subditur. Accesserunt... *Dominica decimanona*. Ascendens ihus in naviculam (Mt. 9:1)... Ewangelium istud in tres partes dividitur. In prima parte dicit quod ihus per nauiculam in civitatem... [60rb] ...deo servit debet esse mundus a peccato. ideo epistula sequitur. Renovamini spiritu mentis vestre (Eph. 4:23) *Dominica vicesima sermo*. Simile est regnum celorum homini regi qui fecit nupcias (Mt. 13:45)... In ewangelio isto tria nobis sunt notanda. Primo quod rex nupcias

filio suo fecit... [61ra] ...Et quia opus dei caute est considandum ideo epistula sequitur. Videte quomodo caute ambuletis (Eph. 5:15) *Dominica xxi^a*. Erat quidam regulus cuius filius (Joh. 4:46)... hic notandum domini magnam sapienciam per quam docuit nos sequi suos mores... [61va]...deus paratus est nos iuuare ideo epistula sequitur. Confortamini in domino (Eph. 6:10) *Dominica xxii^a sermo*. Simile est regnum celorum homini regi qui voluit (Mt. 18:23)... In ewangelio isto tria sunt nobis notanda. Primo quod rex cum seruis suis... [62ra] ...Et quia homo iudicium omnes timere debemus ideo ewangelium subditur Simile... *Dominica xxiii^a*. Abeuntes pharisei consilium (Mt. 22:15)... In isto ewangelio tria... Primo quod pharisei ihm in sermone volebant capere... [62va] ... Et quia vita et mores sanctorum sequi debemus. Ideo epistula sequitur. Imitatores mei estote (1. Cor. 4:16) *Dominica xxiiii^a sermo*. Loquente ihu ad turbas etc. (Mt. 9:18) Ewangelio isto tria... Primo quod dominus turbis predicauit... [62vb] ... respondet sicut marie Magdalene dimissa sunt tibi... *Dominica xxv^a*. Cum subleuasset oculos ihus (Joh. 6:5) In isto ewangelio tria... Primo domini religiositas de qua hec dicitur Cum sublevasset... [63rb] ...per gratiam et in future reficit per gloriam ideo ewangelium subditur. Cum sublevasset... *Expliciunt sermones dominicales vtiles valde licet sint breues, laus sit xpo*.

Fol. 63rb-72vb: Peregrinus de Oppeln, *Sermones de Sanctis* (defect). Starting from St. Andreas and ending with Maria Magdalena with several saints missing in between. See Schneyer 4, 557-560 (106, 107, 108, 110, 111, 113 (defect), 144 (? defect), 145, 146, 147). Includes Christi nativitatis (fol. 67rb-68ra) from de tempore cycle, Schneyer 4, 549 (11). Some of the sermons have different excipits than those in Schneyer.

[63rb] *Incipit peregrinis de sanctis*. [63va] *Sancto Andrea sermo* Vestigia illius secutus est... [67rb] *De xpi natiuitate*. Puer natus est nobis hodie (Is 9:6) Hodie nobis boni rumores his qui exspectauerunt... [68ra] ...nec cum beata virgine nec cum xpo etc. *Sancto stephani*... [70vb, *De innocentibus*] ... quia tamen mulieribus non sunt | [71ra, (Petri et Pauli?)] rosarum et liliorum animas eorum coronantes... [72vb, *de Maria Magdalene*] ... a terra elevate in medio angelorum stans (defect).

Fol. 70b, a parchment slip containing a distinction on the term 'innocentes'.

Structure

6 + VI-1¹⁷ + 1¹⁸ + I(VI-1(+1)³² + VI)⁴⁴ + I(VI(+1)⁵⁷ + VI(+1))⁷¹ + 1⁷². Paper and parchment 72 (73) fol. (parchment fol. 18, 19, 25, 44, 45, 51, 64, 70b (a slip), 71, 72); 20x27 (17(8+1+8)x23). c. 35-37 lines of text; only the columns have been ruled, although occasionally prickings for the text lines are visible in the margins. Foliation in pencil in the upper right margin. A torn leaf is marked 45b, so the manuscript actually has 73 leaves.

The quire structure is complex and in some parts impossible to reconstruct, since leaves in the beginning and end of the codex have been pasted together, probably during the rebinding. Quires 3 and 4, 5 and 6 are formed so that a parchment bifolium (fol. 19 and 44, 45 and 71) forms the outermost bifolium of a collection of two quires (fol. 20-32, 33-43 and 46-57, 58-70). Fol. 25, 51, and 64 are parchment singletons added in the middle of the quire. Fol. 72 has been glued to fol. 71. Fol. 70b is an added parchment slip. There are lacunae before fol. 1 and after fols. 6, 11, 19, 31, 37, 57, 70 and 72. The leaves after fols. 31, 57 may have been singletons placed between the quires.

After fol. 70 there are probably several leaves missing. Fol. 45b is torn and only a part of the inner column is visible. Reclamants visible in the inner lower margin after fols. 18v, 44v.

There are some torn leaves and staining on the paper, but apart from that the manuscript is in good condition.

Script

Saec. XV gothic cursive. Possibly only one scribe writing in a slightly varying script. At least a few other hands writing occasional additions and nota-markings in the margins.

Decoration

Simple Lombard-initials in red. Rubrics and emphasis of capital letters in red. Occasionally corrections and additions have also been marked in red.

Provenance

Fol. 22r, 22v, upper margin, late saec. XV or early saec. XVI notes in Swedish (or Danish?) explaining certain Latin words. The notes suggest that the manuscript was in Scandinavian hands by saec. XVI.

The manuscript was acquired to the National Library (shelf-mark of the National library 'C^o.I.6' on the inner back cover) from the Finnish Literature Society in 1862.

Binding

Modern saec. XIX binding. A note has been added to an added flyleaf: 'Titulus huius libri manuscripti (C^o I 6) "legendarium" minime valet. Est collection sermonum de Tempore et de Sanctis. Seriem duplicem de Tempore ac unam seriem valde defectum de sanctis continens. Jarl Gallén." "Est Collectio sermonum fratris Peregrini Oppiliensis O.P. et Antonii de Azaro Parmensis O.P. A[nja] I[nkeri] L[ehtinen]".

History

The script suggest that the manuscript has been written in Germany during saec. XV. It contains two partly overlapping collections of *de tempore* sermons and one badly deficient collection of *de sanctis* sermons. Marginal notes place in the Scandinavia by saec. XVI. At some point the manuscript was acquired by the Finnish Literature Society, from where it was donated to the National Library of Helsinki in 1862.

Ville Walta

Literature

Anja Inkeri Lehtinen, "Saarnoja vai legendoja", *Bibliophilos* 55:1 (1996), 11-12.

Johannes Baptist Schneyer, *Repertorium der lateinischen Sermones des Mittelalters für die Zeit von 1150-1350*, vol. 1-11, Münster 1969-1990.